

Inhoud

Voorwoord	13
Inleiding	15
Hoofdstuk I	
Willem Adriaan Bongers (1876-1940): een kritisch criminoloog van de moderniteit	21
1. Inleiding	21
2. De moderniteit	22
3. Willem Bongers biografie (1876-1940)	25
4. Criminalité et conditions économiques (1905): een kritiek van de negentiende-eeuwse individueel-positivistische criminologie en een kritische analyse van de misdaad in de moderniteit	29
4.1 Een kritiek van de negentiende-eeuwse individueel-positivistische criminologie	29
4.2 Een kritische analyse van de misdaad als sociaal fenomeen van de moderniteit	32
4.2.1 De kapitalistische economische productiewijze en de sociale organisatie	32
4.2.2 Het begrip misdaad	36
4.2.3 Altruïsme en egoïsme in de samenleving en de misdaad	37
4.2.4 Vijf misdrijftypes op basis van het motief van de dader	40
4.2.5 Besluit van Bongers kritische analyse van de misdaad	48
5. Ras en misdaad (1939): Een kritiek van de racistische individueel-positivistische criminologie	49
6. Het werk van Bongers: een inspiratiebron voor een kritisch denken over misdaad en misdaadcontrole in de laatmoderniteit?	53
Hoofdstuk II	
Versele, Calewaert en Weinstock: kritische criminologen van de ‘georganiseerde’ moderniteit	57
1. Inleiding	57
2. De ‘georganiseerde’ moderniteit in België	58

3. Severin-Carlos Versele (1914-1978): de radicalisering van een humanistisch en progressief aanhanger van het 'sociaal verweer'	61
3.1 Inleiding	61
3.2 'Moreel toerekenbaar of sociaal aansprakelijk?' (1960-1961)	62
3.3 'Slachtoffers en rechterlijke praktijk. Juridische en criminologische slachtoffers' (1974)	63
3.4 'La justice de l'antijustice' (1973)	64
3.5 Besluit	69
4. Willy Calewaert (1916 - 1995): een links-socialistische misdaadanalyse	70
4.1 Inleiding	70
4.2 'Oplichting en oplichter in Belgische strafwet en sociale werkelijkheid' (1953)	72
4.3 'Strafrecht en criminologie' (1968)	73
4.4 'Dialectisch materialisme en criminologie' (1974)	74
4.5 Besluit	76
5. Nathan Weinstock: een structureel-historische analyse van misdaad en misdaadcontrole	76
5.1 Inleiding	76
5.2 'Strafrecht en maatschappij' (1966)	77
5.3 'Production et reproduction du criminel' (1978)	79
5.4 Besluit	81
6. De relevantie van de publicaties van Severin-Carlos Versele, Willy Calewaert en Nathan Weinstock voor een kritische studie van misdaad en misdaadcontrole in de laatmoderniteit	82

Hoofdstuk III

Kritisch denken over misdaad en misdaadcontrole in de laatmoderniteit	85
1. Inleiding	85
2. De relevantie van het werk van Bongers, Versele, Calewaert en Weinstock voor een kritische analyse van misdaad en misdaadcontrole in de laatmoderniteit	85
3. De constitutieve elementen van misdaad en misdaadcontrole en hun economische, politieke en ideologische context	89
4. Besluit: de situering van de vier volgende onderzoeksthema's	97

Hoofdstuk IV

De ontwikkeling van het strafrecht onder de 'paarse' regeringen Verhofstadt I en II (1999-2007)

Criminalisering als laatmoderne sociale controlestrategie	99
1. Inleiding	99
1.1 De beperking tot de studie van de materiële strafrechtsnormen uit het bijzonder strafrecht	99
1.2 Vier verklaringsmodellen van de ontwikkeling van het materieel strafrecht	100
1.3 De ontwikkeling van het materieel strafrecht onder de 'paarse' regeringen Verhofstadt I en II (1999-2007)	103
2. De strafwetwijzigingen met betrekking tot de (veiligheid van de) Staat	105
2.1 Inleiding	105
2.2 De volkenrechtelijke misdrijven	105
2.3 De criminalisering van het (internationaal) terrorisme	107
2.4 Het vreemdelingenstrafrecht	109
2.5 Besluit in verband met de strafwetwijzigingen met betrekking tot de (veiligheid van de) staat	110
3. De strafwetwijzigingen met betrekking tot de economie	112
3.1 Inleiding	112
3.2 De criminalisering van bepaalde computer- en telecommunicatiepraktijken	112
3.3 De criminalisering van productie- en handelspraktijken met het oog op de bescherming van de consument	113
3.4 De criminalisering van financiële praktijken	115
3.5 De criminalisering van praktijken in het vervoer van goederen en personen	116
3.6 De criminalisering van georganiseerde misdaadpraktijken	119
3.7 Besluit in verband met de strafwetwijzigingen met betrekking tot de economie	124
4. Het strafrecht en de 'civiele maatschappij'	126
4.1 Inleiding	126
4.2 De decriminalisering van euthanasie	126
4.3 De zwaardere criminalisering van racisme en xenofobie en van discriminatie	126
4.4 De zwaardere criminalisering van familiaal geweld en partnergeweld en de criminalisering van geweld, pesterijen en ongewenst seksueel gedrag op het werk	128
4.5 Het strafbaar stellen van een lasterlijke aangifte	129

4.6	De strafrechtelijke bescherming van de zwakke weggebruiker	130
4.7	De strafrechtelijke bescherming van dieren	130
4.8	De decriminalisering van het toedienen van substitutiemiddelen door artsen aan verslaafden en de depenalisering de facto van softdruggebruik	131
4.9	De versterking van de bescherming van de jeugd en de verzwarening van sancties tegen minderjarigen die inbreuken plegen	134
4.10	De zwaardere strafrechtelijke en administratiefrechtelijke sanctionering van ordeverstoringen	136
4.10.1	De depenalisering van overtredingen uit het Strafwetboek en de hercriminalisering van enkele gedepenaliseerde overtredingen	136
4.10.2	De criminalisering van inbreuken op de trein	137
4.10.3	De criminalisering van geweld tegen verschillende categorieën van het openbaar ambt	137
4.10.4	De zwaardere criminalisering van misdrijven op en rond het voetbalveld	138
4.11	Besluit in verband met de strafwetwijzigingen met betrekking tot de 'civiele maatschappij'	139
5.	Criminalisering als laatmoderne sociale controlestrategie	140
5.1	De meest opvallende wijzigingen aan het Belgisch strafrecht gedurende de regeringen Verhofstadt I en II	140
5.2	De invloed van bepaalde ideologieën op de strafwetwijzigingen in de periode 1999-2007	141
5.3	De rol van bepaalde sociale klassen en groepen bij de strafwetwijzigingen onder de regeringen Verhofstadt I en II	142
5.4	De relatie tussen politieke ontwikkelingen en strafwetwijzigingen in de periode 1999-2007	142

Hoofdstuk V

De 'paarse' etnisering van misdaad en misdaadcontrole	145
1. Inleiding	145
2. Vreemdelingen en misdaad en misdaadcontrole in het 'georganiseerde' moderne België	146
3. De etnisering van misdaad en misdaadcontrole in het laatmoderne België	149
3.1 De toenemende discriminerende etnisering van misdaad en misdaadcontrole onder de christendemocratische-liberale regeringen (1981-1988)	150

3.2	De niet-discriminerende etnisering van misdaad en misdaadcontrole vanuit het multiculturalisme onder de christendemocratische-socialistische regeringen (1988-1999)	154
4.	De etnisering van misdaad en misdaadcontrole onder de 'paars-groene' (1999-2003) en de 'paarse' regering (2003-2007)	156
4.1	De etnisering van misdaad en misdaadcontrole onder de 'paars-groene' regering Verhofstadt I (1999-2003)	156
4.1.1	Het Integraal Veiligheidsbeleid van minister van Justitie Verwilghen en de discriminerende etnisering van het criminaliteitsbeeld	156
4.1.2	Het onderzoeksrapport Van San en Leerkens (2001): een wetenschappelijke rechtvaardiging van de verdere etnisering van het criminaliteitsbeeld door de overheid in België	158
4.1.3	Diversiteit in plaats van een niet-discriminerende etnisering van de samenstelling en van de werking van de geïntegreerde politiediensten	162
4.1.4	Het 'paarse' politiek-politieel concept van de Oost-Europese rondtrekkende dadergroepen	163
4.2	De etnisering van misdaad en misdaadcontrole onder de 'paarse' regering Verhofstadt II (2003-2007)	164
4.2.1	De toenemende discriminerende etnisering door het strafrecht	164
4.2.2	Diversiteit in het politiebetoog, gevallen van discriminerende etnisering in de politiepraktijk	165
4.2.3	De onderzoeksrapporten van het Instituut voor Vreemdelingenrecht en Rechtsantropologie (Katholieke Universiteit Leuven) en van de Onderzoeksgroep Criminologie en Rechtssociologie (Universiteit Gent) uit 2004: een antwoord vanuit de groene Vlaamse minister van Welzijn Vogels op het onderzoek van Van San en Leerkens (2001)	170
4.2.4	Het onderzoek 'Het dwaze taboe' (2005) van het Vlaams Belang en de discriminerende etnisering van criminaliteit	177
5.	Voor een de-etnisering van het misdaadbeeld en de misdaadcontrole	182

Hoofdstuk VI

De 'paarse' regeringen Verhofstadt I en II (1999-2007) kleurden het federale preventiebeleid eerder blauw dan rood	187
1. Inleiding	187
2. Het rooms-blauwe en het rooms-rode preventiebeleid dat aan het 'paarse' preventiebeleid voorafging (1985 – 1999)	188
2.1 Het christendemocratisch-liberaal preventiebeleid (1985-1988): een nieuw nationaal preventiebeleid en een nieuwe preventiestructuur	188
2.2 Het christendemocratisch-sociaaldemocratisch preventiebeleid (1988-1999): van een geïntegreerd lokaal preventiebeleid tot een geïntegreerd lokaal veiligheidsbeleid	190
3. Het federale preventiebeleid onder de 'paars-groene' regering Verhofstadt I (1999-2003)	194
4. Het federale preventiebeleid onder de 'paarse' regering Verhofstadt II (2003-2007)	201
5. De regeringen Verhofstadt I en II (1999-2007) kleurden het preventiebeleid eerder blauw dan rood	206
5.1 Een kleiner aandeel van het preventiebeleid in het integraal veiligheidsbeleid	206
5.2 Het 'paarse' preventiebeleid versterkte de neoliberale component en creëerde een nieuwe autoritaire, moreel conservatieve component	206
5.3 Geen consensus in de federale regeringen Verhofstadt I en II over de preventie van straatcriminaliteit en overlast	207
5.4 Het preventiebeleid van de verschillende Federale Overheidsdiensten werd minder geïntegreerd	207
5.5 De gereorganiseerde politiediensten minder geïnteresseerd in criminaliteitspreventie	208
5.6 De lokale bestuurlijke omkadering van het preventiebeleid werd gehandhaafd	209
5.7 Publiek-private samenwerkingsverbanden werden een prioriteit	209
5.8 Het preventiebeleid richtte zich vooral op het voorkomen van slachtofferschap van vermogensmisdrijven en van overlast	210
5.9 Door zijn selectieve kenmerken versterkte het federale preventiebeleid onder de regeringen Verhofstadt I en II de toegenomen ongelijkheid tussen sociale groepen in de Belgische samenleving	211

5.10 Recente politieke ontwikkelingen en de nieuwe oriëntaties van het preventiebeleid onder de regeringen Verhofstadt I en II	212
Hoofdstuk VII	
De invloed van het Vlaams Blok/Vlaams Belang op de ‘paarse’ misdaadcontrole	215
1. Inleiding	215
2. De criminaliteits- en onveiligheidsontwikkelingen volgens het Vlaams Belang	216
3. De kritiek van het Vlaams Belang op de criminaliteitsbestrijding	219
4. De harde aanpak van criminaliteit volgens het Vlaams Belang	222
5. Het strategisch belang van de associatie van misdaad en onveiligheid met vreemdelingen voor het Vlaams Blok/Vlaams Belang	232
6. De invloed van het Vlaams Blok/Vlaams Belang op de ‘paarse’ misdaadcontrole	237
Besluit	
De ‘verpaarsing’ van de criminaliteitsbestrijding in België	241
Bibliografie	255
Résumé	265
Summary	279